

**Valeriia Kornivska, Doctor of Economics,
Senior Research Fellow at the Department of Economic Theory
State Organization "Institute for Economics and Forecasting
of the National Academy of Sciences of Ukraine"**
Kyiv, Ukraine

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-471-9-32>

ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN FINANCE: INFORMATIONAL AND SOCIO-INSTITUTIONAL RISKS

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У СФЕРІ ФІНАНСІВ: ІНФОРМАЦІЙНІ ТА СОЦІОІНСТИТУЦІЙНІ РИЗИКИ

У сучасних умовах триває збільшення напрямків використання штучного інтелекту (ШІ) у сфері фінансів. Досвід активного впровадження інструментів ШІ доводить, що у такий спосіб зростає ефективність фінансово-банківської діяльності. Це відбувається завдяки зниженню транзакційних витрат та покращенню механізмів боротьби з ризиками. Істотним чином інструменти ШІ впливають на прозорість фінансової діяльності. Для клієнтського досвіду використання штучного інтелекту є важливим у контексті покращення якості пропонувананих послуг шляхом їх кастомізації.

Цифровізація фінансових послуг та використання штучного інтелекту розширюють фінансову інклюзію шляхом всебічного збору та аналізу інформації про споживачів фінансових послуг, що дозволяє використовувати інноваційні моделі обслуговування клієнтів. Впровадження технологій Big Data розширює можливості формування ефективних інвестиційних стратегій фінансових інститутів.

Оцінки McKinsey показали, що на рівні світової економіки щорічна додана вартість, зумовлена використанням технологій штучного інтелекту, може скласти 2,6–4,4 трлн дол. США [1]. Серед всіх економічних галузей банківська сфера характеризується найбільшим потенціалом зростання внаслідок використання ШІ: від 200 до 340 млрд дол. США на рік (що еквівалентно 9–15% операційного прибутку) [2]. Генеративний штучний інтелект може підвищити продуктивність у банківському секторі на 5% і скоротити глобальні витрати на \$300 млрд [3]. Останні дослідження, опубліковані Reuters, підтверджують, що саме фінансовій сфері вдається найефективніше використовувати переваги штучного інтелекту для зростання продуктивності [4].

У відповідь на світові тенденції розвитку технологій ШІ Україна активно розвиває цифрову стратегію, 80% банків налаштовані на активізацію діяльності у цій сфері [5]. При цьому фахівці банківських

установ повідомляють, що вже сьогодні від 50% до 75% запитів споживачів фінансових послуг опрацьовуються та виконуються віртуальними помічниками, забезпечуючи взаємодію 24/7; біометричні технології розпізнавання обличчя та голосу дозволяють запобігати шахрайству та підвищують ефективність боротьби з відмиванням грошей; цифрова стратегія допомагає відповідати умовам комплаєнсу; понад 60 процесів (від обслуговування клієнтів до забезпечення адміністрування та фінансового моніторингу) сьогодні роботизовані [5]. Все це працює на зростання прибутковості банківської діяльності. Тому український фінансовий простір вже не перший раз у новітній історії демонструє особливу активність своїх операторів в реалізації інноваційних трансформацій.

Водночас варто брати до уваги, що, якщо для операторів ринку використання штучного інтелекту у фінансовій індустрії супроводжується істотними вигодами, то для споживачів фінансових послуг можуть зростати ризики, зокрема, ті, що мають інформаційний та соціоінституційний характер.

Це інформаційні ризики несанкціонованого розповсюдження та використання конфіденційної інформації про клієнта фінансової установи. Турбують також ризики поширення неправдивого контенту, що призводить до репутаційних втрат; ризики створення умов недобросовісної конкуренції, що виникають внаслідок витоку або прямої передачі виключної інформації про клієнта його конкурентам; ризики упередженого ставлення до визначеної групи користувачів; ризики прийняття рішень про операції з клієнтами на основі неадекватних підходів або застарілої інформації тощо.

Вирішальними стають соціоінституційні ризики нейтралізації фінансової суб'єктності, які полягають у тому, що в умовах авторитарного комплаєнсу клієнт банківської установи не може вільно, самостійно розпоряджатися своїми фінансовими коштами, здійснювати господарчу діяльність, приймати незалежні рішення операційного характеру без відповідного погодження банківської установи, що організує перманентний фінансовий моніторинг.

Фінансова суб'єктність нейтралізується як результат кастомізованого підходу до процесу пропозиції банківських послуг, коли банківська установа є максимально обізнаною щодо діяльності, вподобань та перспектив розвитку визначеного клієнта і пропонує послуги, все більше укорінюючи діяльність клієнта саме в своїй екосистемі (екосистемі надавача фінансової послуги).

Фінансова суб'єктність поступово відходить з економічного порядку денного в процесі прийняття фінансових рішень відповідного клієнта, коли він погоджується на кредитні умови, запропоновані в межах послуг цифрового банкінгу щодо споживчого кредитування, не замислюючись над проблемами своєї соціальної усталеності та соціальної мобільності, а користуючись тільки банківською рекламою.

Ще багато прикладів поступового нівелювання феномену фінансової суб'єктності наводить на думку про надто складний та не у повній мірі

відрегульований процес впровадження технологій ШІ у фінансово-банківській сфері.

Сукупність факторів технологічного, економічного, фінансово-інституційного характеру, світовий досвід регулювання впровадження технологій штучного інтелекту у секторі фінансових послуг та банківської справи зумовлюють необхідність виділення дослідження технологій ШІ у цій сфері як окремих напрямків серед завдань і заходів реалізації державної політики.

Зважаючи на розгалужений, складний вплив технологій штучного інтелекту на фінансових операторів, фінансові ринки загалом та на клієнтів фінансових установ до процесів дослідження та впровадження ШІ необхідно долучити представників НБУ, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Державної комісії з регулювання ринку фінансових послуг України зі створенням відповідного міжвідомчого Комітету.

Література:

1. The economic potential of generative AI: The next productivity frontier. June 14, 2023. *Mckinsey*. URL: <https://www.mckinsey.com/capabilities/mckinsey-digital/our-insights/the-economic-potential-of-generative-ai-the-next-productivity-frontier#introduction>
2. Capturing the full value of generative AI in banking. December 5, 2023. *Mckinsey*. URL: <https://www.mckinsey.com/industries/financial-services/our-insights/capturing-the-full-value-of-generative-ai-in-banking#/>
3. How generative AI can help banks manage risk and compliance. March. 2024. URL: <https://www.mckinsey.com/capabilities/risk-and-resilience/our-insights/how-generative-ai-can-help-banks-manage-risk-and-compliance>
4. AI-intensive sectors are showing a productivity surge, PwC says. May 21, 2024. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/technology/ai-intensive-sectors-are-showing-productivity-surge-pwc-says-2024-05-20/>
5. Як ШІ змінює українські банки. 10 травня 2024. *Fintechinsider*. URL: <https://fintechinsider.com.ua/yak-shi-zminyuye-ukrayinski-banky/>